

Nr 3.

Ankom till riksdagens kansli den 13 april 1926 kl. 11 f. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion angående lagbestämmelser rörande handeln med utsädesvaror.

I en i riksdagens andra kammare väckt motion, nr 188, av herr *Nilsson* i Tånga har hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om framläggande för riksdagen snarast möjligt av förslag till lagbestämmelser rörande handeln med utsädesvaror.

Motionen, som hänvisats till lagutskott och överlämnats till andra lagutskottet, har sedermera enligt överenskommelse mellan sistnämnda utskott och jordbruksutskottet hänskjutits till behandling i sammansatt andra lag- och jordbruksutskott.

Såsom motivering till nämnda framställning har anförts bland annat följande:

Den okontrollerade handeln, speciellt med frövaror, hade ovedersägligen åstadkommit mycket stora skador för lantbruket. Ej nog med att mindervärdiga frösorter, ofta helt olämpliga för odling i de klimatiska förhållanden, varunder de odlats, förts i marknaden och högst väsentligt minskat skörde-resultatet, men vad värre vore, ogräsets spridning med dess förödande verkningar finge i stor utsträckning föras på den okontrollerade handelns skuld-konto. Att här enbart lita till upplysning om vådan av att från första bästa handlande inköpa okontrollerade frövaror finge icke anses välbetänkt. Upplysningsvägen ledde väl till målet men vore alltför lång. Under tiden åstadkommes svårbotliga skador. Den önskvärda utvecklingen av lantmännens föreningsväsende och dess övertagande av handeln med utsädesvaror vore visserligen härvidlag en faktor att räkna med, men lantmännens organisation i ekonomiska och dylika föreningar ginge alltför långsamt för att däri vänta ett tillfredsställande korrektiv mot missförhållandena.

Huruvida det av lantbruksstyrelsen utarbetade förslaget helt eller delvis kunde läggas till grund för eventuella lagbestämmelser i ämnet lämnas öppet. Kungl. Maj:t torde lämpligen böra lämnas fria händer därvidlag.

Såsom i motionen erinrats har frågan om lagbestämmelser rörande handeln med utsädesvaror tidigare varit föremål för utredning inom lantbruksstyrelsen, som den 21 januari 1921 erhöll Kungl. Maj:ts bemyndigande att med biträde av tillkallade sakkunniga verkställa utredning och avgiva förslag bland annat i förevarande ämne. Lantbruksstyrelsens betänkande

Tidigare utredning rörande handeln med utsädesfrö.

2 Sammansatta andra lag- och jordbruksutskottets utlåtande Nr 3.

avgavs den 17 februari 1922 och innehöll, jämte annat, ett utarbetat förslag till lag om vad iakttagas skulle vid försäljning av utsädesfrö i vissa fall.

Ur den allmänna motiveringen till nämnda lagförslag torde få anföras följande:

Enligt vad lantbruksstyrelsen under ifrågavarande utredningsarbete erfarit och jämväl i övrigt hade sig bekant förefunnos inom den svenska fröhandeln avsevärda missförhållanden, i det att betydande mängder mindrevärdigt och underhaltigt eller eljest olämpligt frö förmedlades genom handeln och komme till användning såsom utsäde, mången gång utan att köparen ens ägde någon som helst vetskap om fröets undermåliga beskaffenhet. För köparen mötte också oftast stora svårigheter att skydda sig mot ett mindrevärdigt frö, som en säljare kunde finna för gott att avyttra. Enbart av en besiktning av fröet kunde icke tillförlitligen utrönas fröets beskaffenhet eller mängden och arten av däri ingående ogräsfrön och andra främmande beståndsdelar. Till en mera ingående undersökning genom verkställande av analys med avseende å renhet, ogräshalt och grobarhet hos fröet är tiden, då inköpen eller leveranserna av fröet merendels skedde under brådslande sättningsperiod, ofta alltför knapp. Och icke ens genom en analys av fröet utan i regel först genom odling av detsamma kunde utrönas vissa för fröets värde såsom utsäde bestämmande viktiga faktorer, såsom sortäktighet, sortrenhet och frihet från växtsjukdomar.

Faran för landets jordbruk av att utsäde som i ett eller annat avseende vore mindrevärdigt, komme till användning funne lantbruksstyrelsen ligga i öppen dag. Skörderesultatet berodde i första hand av utsädet. Vore detta mindrevärdigt bleve skörden därefter. Att bristande värde med hänsyn till gröningsförmågan kunde medföra icke blott nedsatt utan ofta rent felslagen skörd, därom bure erfarenheten noggsamt vittnesbörd. Men även andra egenskaper hos ett utsädesfrö kunde emellertid så starkt påverka dess produktionsförmåga, att användningen kunde vara olycksbringande för odlaren. Vissa utsäden, som vore lämpliga för odling i landets sydliga delar, kunde sålunda på grund av bristande hårdighet giva en mycket ringa skörd, ja ofta missväxt, i mellersta och ännu mera i norra delarna av landet. Det oaktat försålles i den öppna handeln en stor mängd utsäde, som i berörda avseende icke undergått någon som helst undersökning och även ofta utbjödes under oriktig ursprungs- eller sortbeteckning. Genom smittsamma sjukdomar, som i vissa fall spredes endast genom utsädet, orsakades även stor skada, exempelvis det för odlingen av sädesslagen ödesdigra snömöglet. Ofta hade det i handeln förekommande utsädet undergått en högst otillfredsställande rensning och sortering, så att med utsädet följde ogräsfrön och för övrigt små- och slökorn i stora mängder. De skador, som ogräsen orsakade jordbruket vore högst betydande, och stora förluster åsamkades därigenom årligen.

De skador och förluster, som användandet av mindrevärdigt utsädesfrö orsakade, vore emellertid icke enbart för den enskilde odlaren av betydelse, utan berörde i hög grad det allmänna intresse, som ligger däri, att resultatet av det svenska jordbrukets produktion bleve det i möjligaste mån bästa. Lantbruksstyrelsen ansåge det därför vara ett oavvisligt krav att åtgärder vidtoges för att råda bot på ovan berörda missförhållanden och tvekade därvid icke att föreslå ett ingripande på lagstiftningens väg, såsom flestades skett utomlands. På frivillighetens eller upplysningens väg kunde säkerligen nöjaktigt resultat icke ernås.

Sammansatta andra lag- och jordbruksutskottets utlåtande Nr 3. 3

Lantbruksstyrelsens utredning omfattar jämväl en överblick av utländsk lagstiftning på ifrågavarande område, varav framgår att åtskilliga länder äga dylik lagstiftning, bland dem Finland, England, Holland, Ungern, Nordamerikas förenta stater och Australien. Redogörelsen utvisar, att denna lagstiftning i allmänhet grundar sig å stadgande av obligatorisk uppgifts-plikt för säljaren, vilket samtidigt innebär ett garantibevis för köparen. I vissa länder har man skärpt lagstiftningen genom förbud mot försäljande av mindrevärdigt frö, i samband varmed övervakning av fröhandeln anordnats.

Beträffande huvuddragen av den för Sveriges del ifrågasatta lagstiftningen har lantbruksstyrelsen anfört bland annat följande:

Enligt lantbruksstyrelsens mening borde den nya lagstiftningen vila å den grundprincipen, att säljaren av en utsädesvara skulle vara skyldig att lämna köparen de uppgifter, som framför allt kunde vara av betydelse att känna för bedömande av fröets lämplighet till utsäde. Såsom ovan antytts, vore det nämligen för köparen ofta förenat med vissa svårigheter att kunna utröna fröets värde såsom utsäde. Av säljaren av en utsädesvara borde man å andra sidan, med hänsyn särskilt till den stora betydelsen därav, att ett fullgott utsäde användes, skäligen kunna fordra, att han ägde eller eljest förskaffade sig noggrann kännedom om beskaffenheten av den vara, han ämnade sälja såsom utsäde, samt härom lämnade köparen säkra upplysningar. Med en dylik uppgiftsskyldighet för säljaren, som från hans sida givetvis även skulle innebära en utfästelse att fröet verkligen vore av beskaffenhet, som uppgivits, vore ett höjande av hela den allmänna handeln med utsädesvaror, så att det mindrevärdiga fröet i allt mindre utsträckning komme att finna omsättning i marknaden, helt visst att förvänta. Och med fog syntes ej kunna påstås, att den säljaren åvilande uppgiftsskyldigheten skulle kunna medföra någon oskäligen inskränkning i handelsfriheten på ifrågavarande område. Något direkt förbud — motsvarande det i finska lagen intagna — mot försäljning av utsädesvara, som icke motsvarade vissa uppställda krav, hade med hänsyn till vad ovan anförts icke ansetts nödigt meddela. Då gränsen för en till försäljning tillåten utsädesvara icke skulle kunna sättas alltför lågt, skulle ett dylikt förbud ock kunna medföra svårigheter inom vissa orter, framför allt i vissa delar av Norrland, att anskaffa erforderligt utsädesfrö, som nådde en sådan gräns, och skulle ett sådant förbud även ställa sig hindrande för vissa fullt befogade försäljningar, exempelvis då försäljningen avsåge ett ännu icke färdigrensat eller färdigställt frö, således en råvara med låg renhet, avsedd att ytterligare behandlas innan den vore att anse såsom färdig utsädesvara.

Över det av lantbruksstyrelsen avgivna lagförslaget infordrades yttranden från ett stort antal myndigheter m. fl., bland vilka kunna nämnas samtliga länsstyrelser och hushållningssällskap, styrelserna för frökontrollanstalterna, styrelsen för centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet, domänstyrelsen, lantbruksakademien, kommerskollegium, Sveriges utsädesförening samt Sveriges allmänna lantbrukssällskap. De avgivna yttrandena gå i allmänhet i tillstyrkande riktning. Beträffande detaljerna i lagförslaget framkommo emellertid åtskilliga särmeningar. Från flera håll framhölls,

*Yttranden
över lant-
bruksstyrel-
sens lag-
förslag.*

4 *Sammansatta andra lag- och jordbruksutskottets utlåtande Nr 3.*

att lagen icke borde träda i kraft förrän en enhetligt ledd statlig frökontrollverksamhet kommit till stånd.

Sedan berörda yttranden inkommit har ärendet icke varit föremål för någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Utskottet.

Visserligen torde böra erkännas, att handeln med utsädesvaror under de senaste årtiondena — delvis tack vare statsmakternas åtgärder i olika avseenden — undergått en glädjande förbättring i kvalitativt hänseende. Betydelsen av att använda fullgott utsäde är emellertid långt ifrån tillräckligt allmänt inredd bland jordbruksnäringens utövare och det torde icke kunna bestridas, att till följd härav avsevärda missförhållanden, särskilt framträdande i vissa delar av landet, i förevarande hänseende fortfarande förefinnas. De värden, som härigenom gå förlorade för jordbruksproduktionen, äro givetvis högst betydande. Även om det finnes anledning att hoppas på ytterligare upplysning och framsteg å detta område, torde det dock ligga i sakens natur, att denna utveckling går ojämnt och långsamt. Det kan erinras, att krigsåren i detta hänseende medförde ett starkt bakslag, vars verkningar synas svåra att övervinna under nuvarande för jordbruket ogynnsamma konjunkturen. Man måste även räkna med, att så länge utsädeshandeln är fri och okontrollerad en ganska omfattande förbrukning av mindrevärdigt utsäde i varje fall kommer att alltjämt kvarstå.

På grund härav måste från det allmännas synpunkt framstå som en angelägenhet av stor vikt att finna medel för avlägsnande i görligaste mån av berörda missförhållanden. Då någon fullt effektiv rättelse i förevarande avseende knappast synes vara möjlig att vinna på annan väg än genom lagstiftning, ansluter sig utskottet till motionärens förslag, att frågan härom snarast bör upptagas till övervägande. Utskottet förbiser härvid icke, att vissa svårigheter måste vara förbundna med åstadkommande av lämpliga och väl avvägda lagbestämmelser på ifrågavarande område. Då denna fråga emellertid i åtskilliga främmande länder redan vunnit sin lösning, torde även för vårt lands vidkommande tillfredsställande former för dylik lagstiftning kunna träffas. Utskottet vill även framhålla, att det vägande hinder mot lösande av förevarande spörsmål, som tidigare förelegat därutinnan, att en enhetligt ledd frökontrollverksamhet saknats, numera, sedan statens centrala frökontrollanstalt under år 1925 trätt i verksamhet, bortfallit. I likhet med motionären har utskottet givetvis icke ansett sig böra ingå på något närmare ståndpunktstagande till det inom lantbruksstyrelsen utarbetade lagförslaget, helst som det föreliggande utredningsmaterialet i åtskilliga hänseenden torde böra förnyas och kompletteras. Utskottet förutsätter att vid den ytterligare utredning, som sålunda torde bliva erforderlig, handelns och andra näringars lojala intressen, i den mån de beröras av de ifrågasatta lagstiftningsåtgärderna, må vinna tillbörligt beaktande.

Sammanatta andra lag- och jordbruksutskottets utlåtande Nr 3. 5

På sålunda anförda skäl får utskottet hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen II:188 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om framläggande för riksdagen snarast möjligt av förslag till lagbestämmelser rörande handeln med utsädesvaror.

Stockholm den 12 april 1926.

På sammansatta andra lag- och jordbruksutskottets vägnar:

O. NILSSON.

Vid detta ärendes behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar greve *Spens*, *Sigfrid Hansson*, *von Stockenström**, *Elof B. Andersson**, *Norin**, *Elisson**, *Ingeström* och *Andersson* i Arbrå;

från andra kammaren: herrar *Nilsson* i Tånga, *Olsson* i Broberg, *Uddenberg* i Karlskoga, *Johanson* i Hallagården, *Månsson* i Erlandsro*, *Hage* och *Ödström**.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.
